

SZIGLIGETI EDE LEVELEI.

(Második, befejező közlemény.)

Szigligeti Ede levelei Egressy Gáborhoz.

1.

Tisztelt Ur!

Önagysága Simontsits János igazgató ur folyó hó 27-ről kelt levelében legkedvesebb kötelességemül tette t. Uraságotat értesítenem: miszerint az előbbi drámabíráló bizottmány helyett működendő, s öt intézeti tagból állandó bizottmány egyik tagjául t. Uraságotat kéri fel, mint olytant, kinek műtapintatában és kimivelt izlésében teljesen bízik, s kiről meg van győződve, hogy e minden tekintetben terhes, de nemzeti színházunk virágzására üdvös foglalkozás elvállalása által, az eredeti drámairodalom és intézetünk érdekeit legcélszerűbben fogja egyesíthetni.

Az igazgatóság kérelmét megújítván, s magamat szives jó indulatiba ajánlván maradok

T. Uraságodnak

Pesten, január 28. 1852.

őszinte tisztelője
Szigligeti
titkár.¹

2.

Igen tisztelt Uram!

A nemzeti színház igazgatóságához intézett levele következtében, melyben vendégszerepekre ajánlkozott; — de melyre az akkori körülmények közt határozott választ adni nem lehetett s ez ügy tisztába hozatala t. Uraságot Pestre jötteig elhalasztatott; — az igazgatóság legujabb rendelete igen kedves kötelességemül tette t. Uraságotat arról értesítenem: miszerint tervezett vendég szereplését az igazgatóság 1854 január hónap 16.-tól ohajtja igénybe venni; s felszólíttatik t. Uraságot, sziveskedjék értesíteni a tavalyi föltételek mellett a nevezett időtől kezdve kíván-e egy hónap alatt legalább is hat vendég szerepet adni? — valamint arról is, melyek volnának azon szerepek, melyekben föllépne.

Becsés válaszát elvárván

tisztelettel maradok

T. Uraságodnak,

Pesten, december 16. 1854.

köteles szolgálója
Szigligeti
titkár.²

¹ Csak az aláírás eredeti. A drámabíráló bizottságról I. Pukánszky-né Kádár Jolán cikkét IK. 1939. 123. és k. l.

² Csak az aláírás eredeti.

3.

Kedves Barátom!

A gróf kéret, a pályadij ügyének befejezésére, jöj az irodába kedden, sept. 2-án déli 12 órakor.

Pest aug. 30. 1856.

Öszinte tisztelő barátod

Szigligeti

4.

Kedves barátom Gábor!

A méltóságos gróf intendans ur meghagyásából figyelmeztettek: miszerint elutazásod előtt az illető könyvben hibásan irtad be megérkezésed napját marcius 11-re; mert január 22-én utazván el hat hétre, visszaérkezésed napjának marcius 5- vagy 6-án kell megtörténni: mely időre (!) annál is inkább ohajtja visszajöttödöt, mert a vásár ekkor kezdődik.

Szívességébe ajánlott

Pest, feb. 7. 1858

öszinte barátod

Szigligeti

titkár

5.

Kelet nélkül.

(1858?)

Barátom Gabi!

Szilágyi rögtön rosszúllett — még Kővári is játszik. — Légy szíves Jókainé iránti szívességből ezt a különben fontos szerepet holnap ez egy esetben elvállalni. Én is elvállalom adósságaidat, ha nincsenek, s boldog újévet kívánok

Szigligeti

6.

Kelet nélkül.

Kedves Gabim!

Én ugyan megígértem Priellnek, hogy elvezetem Fáyhoz; de hát engem ki vezet oda, miután én sem vagyok oda járatos. Nem lennél helyettem, mint a házhoz jártas egyén, szíves Priellt ma délután 4 után valamikor bemutatni? — Igen vagy nem? — Kérlek, ha lehet —

Öszinte barátod

Szigligeti

7.

Kelet nélkül.

Kedves Barátom!

A gróf kéret, írnod vagy izennéd meg, mikor használod és meddig szabadságodat, Szigeti miatt tudni kellestven.

Öszinte tisztelettel

Szigligeti

Szigligeti Ede levele Fáy Andráshoz.

Tekintetes Ur!

Öméltóságá intendans ur elutazván, nekem tette legkedvesebb kötelességemül fölkérnem, miszerint ujra színre hozott vígjátékának „Régi pénzek“-nek mai előadását megjelenésével megtisztelni kegyeskednék, mire nézve saját páholyát ajánlja fel.

Szíves jó indulataiba ajánlott őszinte tisztelettel maradván
Tekintetes Uraságodnak

Pest feb. 7. 1857

alázatos szolgája
Szigligeti
titkár

Szigligeti Ede levele Molnár Györgyhöz.

Pest, november 24. 1858.

Igen tisztelt Igazgató Ur!

A villányi bort megkaptam; s mielőtt megismerkedném jeles tulajdonságaival, 14 napi pihenési időt engedtem neki, ezalatt, reményilem, orvosolva lesz azon bánatos lelki zavarodottsága, melyet az anya hordó keblétől elszakasztván, szenvednie kell, valamint az a törődöttsége is, melyet hosszú utja okozott; s magát jó színben s teljes épségében mutatandja be nálam, s lesz szerencsém magasztos szellemét egész erejében megismerhetni. Köszönetet is csak akkor akartam önnek mondani, de aztán meggondoltam, hogy a bor jósága az ön jóságával nincs oly viszonyban, hogy e halasztást mentethné; mert nem a bor jósága, hanem az ön nemes jószíve ad e küldeménynek érdemet; az ön szívélyes megemlékezése és legtisztább forrásból eredő méltánylata. Önnek „Fenn az ernyő nincsen kas“ darabom tetszik, önnek az hasznot hajtott, s ön nem állhatá meg, hogy elismerését valami által ne tanúsítsa: higgye el ez oly gyöngéd szívre s oly szigoru lelki ismeretre mutat, mely nem mindennapi. Hisz ön az igazgatók gyöngye, oly ritka mint a fehér holló!... Hisz az igazgatók világ szerte azon törik a buksit, hogy lehetne a szerzők díjait redukálni; s ön — többet igyekszik adni, mint amivel tartozik!... Hisz uram, ha ily igazgatóink volnának, akkor jobb drámaíróink legalább is oly jólétnek örvendhetnének, mint valamely becsületes kézműves; s hisz akkor a drámaírók együtt véve is kapnának évenként annyit, a mennyit nálunk egy jóra való énekes kap! hisz akkor még tán azt is elismernék, hogy a nemzeti színháznak olyan talpköve az eredeti drámairodalom, mely nélkül rég eldőlt volna!...

No de mindezen kesernyés gondolatokat a villányiba fojthatjuk 14 nap mulva; addig édesítse egy más visszaemlékezés, melyet becses levele idézett elő. Az t. i. hogy mindketten nagyváradiak s a pokol utcából valók vagyunk, s mindkettőnket a színészet váltott meg. Ennek igen örvendek; mert egyikünk sem válik városunk szegényére, melyhez a gyermek és ifjukor annyi édes emléke köt! Higgye el, sokszor álmom-

ban, lelkem mint egy kiválva testemből ott repked. Ott éreztem az élet poezisát; Pestre már kiábrándulva érkeztem. Talán innen van, hogy ott lyricus voltam, s Pesten dráma íróvá lettem? Én olyan megfordított kanári éneklő jó madár vagyok, mely — mint mondják — otthon nem énekel. De higgye el, hogy midőn minden poesis elhagyand s lelkem megőregedett, végnapjaimat ott szeretném tölteni; ott lelkem még egyszer megifjodnék.

De hogy vissza térjek a borra, — alig várom, hogy nemes tiszta jellemével megismerkedhessem; mert higgye el, nálunk a tiszta jellemű bor a tiszta jellemű emberekénél is ritkább, s Pesten közönségesen legrosszabb a bor és por. Hányszor kerestem és csalódtam bennök! Nem is képzeli, mily képmutató hamis Tartuffeök ezek a borok, oly édeskések, oly kínálkozók, hanem ha egyszer a gyomrunkban van, gyomrunkból kezdjük gyűlölni, mert harmadnapi fejfájás nélkül nem is párolognak el, s csak akkor vesszük észre, hogy az az édeskés accentus óncukor, s az a magasztos szellem pálinka, vitriol s tudja Isten, mi minden volt — minden csak bor ném!

Engem ugyan még bor soha és semmire sem lelkesített, de az ön bora lelkesíteni fog valamire; mert mindig eszembe jutand ön és derék társulata; ön, ki a magyar drámai művészetnek már is oly szép becsültetést szerzett, s ki annyi és oly kitűnő tehetségeket összepárosított maga körül, mely egy színháznak sem válnék szégyenére magyarországon! (!) Adja Isten, hogy törekvése azon elismerést és köszönetet arassa, milyenre engem az ön elismerése kötelezett. S ha mind ez nem történnék meg, vigasztalja, mi engem is vigasztal; mit Mátyás király mond nálam:

Szeresd az embert, s mindenek fölött
 Hazádat. Aldozz, s tégy meg érte mindent;
 De díjt, elismerést, s hálát ne várj,
 Ne, senkitől. Az öntudat legyen
 Irányod, díjad és megnyugtatód:
 Így léssz önálló, boldog és erős.

Öszinte igaz tisztelője
Szigligeti

Szigligeti Ede levele Gyulai Ferenchez.³

Tek: Gyulai Ferencz úrnak, magyar színésznek.

Igen tisztelt Ur!

Sajnálattal kell értesítenem, miszerint Tóth József, ki előbb új vendégszerepekre szerződni nem akart, az alatt augustus végéig szerződött s így ezen idő alatt vendégül a legjobb akarat mellett sem fogadhatja el az intendatura.

Kérem tehát, szíveskedjék arról tudósítani, ha szeptemberben jöhetne-e és mik volnának föltételei? — hogy intendans úr öméltósága azt a méltóságos választmány elé terjeszthesse; az eredményről azonnal értesítendem önt.

³ Gyulai Pál bátyja, színész (1817—1866).

Szives jóindulatába ajánlva maradok
T. Uraságodnak,
Pesten, július 26. 1854

őszinte tisztelője
Szigligeti
titkár

Privát: Ha Lukács Gyurit ismeri és látja, kérem mondja meg neki, hogy tudósítszon.⁴

Szigligeti Ede levelei Pompéry Jánoshoz.⁵

1.

Tekintetes Úr!

Az ön által kívánt jegyzéket csupán az igazgatóság rendeletéből szabadván közlenem, azzal a legjobb akarat mellett sem szolgálhatok. Sziveskedjék tehát e végett egyenesen az igazgatóságot megkeresni.
Pesten febr. 10. 1854

Tisztelettel maradván
lekötelezettje
Szigligeti

2.

Igen tisztelt Szerző Úr!

Vígjátékából⁶ ma tartottuk meg az olvasó próbát. Szakadatlanul olvasva két és három negyed óráig tartott; s így a felvonás közökkel, miután Pálnak többször át kellett öltöznie, mindenesetre három óránál tovább fogna tartani az előadás. A többi személyzet tán jelenetek folytatában is öltözködhetik, de Pál csaknem folyvást színpadon van, s így a felvonásközök több első perczig fognak tartani. A mennyire csak lehet siettetni fogjuk. A Kegyed által kijelölt kihagyásokat a próbán szintén jelen volt Gregus (!) és Bérczy urak véleménye szerint is, czélszerű eszközésbe vennünk. Miután a mi színházunk civil butorzat dolgában különben sem gazdag, s e részben új beszerzés nélkül darabját úgy sem állíthatnók ki, kérem sziveskedjék utasítani: valljon a 4dik felvonás, mely szintén Sarolta termében történik, nem történhetné-e meg a 3dik felvonási díszítményben? Azonban ha ez nem lehet, úgy egy garnitúrával még többet kell vannünk. Kérem sziveskedjék velem véleményét egész őszinteséggel tudatni. A 2dik és 3dik felvonásban állványon egy pár nagy gipsz szobrot fogunk használni, mi színpadon márvány helyett veendő. A többi encsen-bencset összekölcsonőzzük, s a darabot mindenesetre a mi színpadunkon eddig szokatlan fénynyel

⁴ Csak az utolsó négy sor eredeti kézírás.

⁵ Pompéry János (1819—1884) író, a Pesti Napló szerkesztője.

⁶ *Telivér*, az Akadémia Karácsonyi-pályázatának nyertese; bemutatója 1859. május 26-án volt.

fogjuk kiállítani; Bérczy szives volt megígérni, hogy tanácsoland ezek elrendezésével.

De egy szomoru körülmény van, mit megvallom őszinte sajnálattal kell közlenem.

Felekiné teljes készséggel ajánlkozik a neki szánt szerepre, de boldog házasságának azon időszakában van, midőn nem sokára az anyai fájdalmak és örömek várják; a közben csak nem folyvást beteges, a minap is csak ájuldozva játsza végig egyik szerepét, s ő rá augusztus előtt biztosan alig számíthatni. S így most azt a kérdést kell önhöz intéznem: kinek adhatnók most e szerepet? — Kövérnének? vagy Szathmárynének? E delnő, úgy hiszem, Saroltával egyvívásu (!). Sok finomságot kíván, s egy kis gunyt sem nélkülözhet. Kérem, szíveskedjék e részben is minél előbb közleni velem akaratját, mert Felekiné ez időben alig fog többször föllépni, s e darab betanulása a legjobb esetben is igényel jó három hetet különösen Feleki miatt, kinek szerepe a többinél kétszerre nagyobb. Lendvai, kinek a szerep adatott, hiszem, ki fogja megelégedését nyerni. Tegnap a Hamupipókében az eleganciában és könnyűségben és finomságban előmenetelt tanusított.

Becses válaszát elvárván, maradok

őszinte tisztelője
Szigligeti
rendező

Pest, május 3. 1859.

3.

„Telivér“ vígjáték jövő hétfőhöz egy hétre van kitzúve. Most, szombaton tartom az első emlékezeti és rendelkező gyakorlatot. A főpróba, melyre az irodalom képviselőit is, kívánata szerint, meghivandom, a jövő hét derekán lesz, úgy hogy még azonkívül egy másik, vagy tán két főpróba is lehessen. A szerepek kívánata szerint Prielle és Hegedűsné⁷ asszonyságoknak osztattak. A Telivér előtt más új darab nem adatik.

Tisztelettel maradván
alázatos szolgája
Szigligeti

Pest, maj 11. 1859.

⁷ Hegedűs Lajosné Bodenburg Lina (1837—1859), a „népdalok kedves fülemiléje“; hirtelen halála 1859. őszén általános megdöbbenést keltett.

Szigligeti Ede levelei E. Kovács Gyulához.⁸

1.

Kelet nélkül.
(1868)

Tisztelt Uram!

Küldöm a Trónkeresőt. Pesten mintegy novemb. 15-ke körül adják, tehát ott csak 16-a után adható. Ha csupán kegyed egyszer adja jutalomjátékul, ára 20 ft. Ha az igazgató átveszi, s az előadási jog rászál (!) 50 ft. Intézze el kegyed velem. Amint a pénzt kapom, az engedélyt a szerint kiállítva küldöm.

Öszinte tisztelője
Szigligeti

2.

Kelet nélkül.
(1875)

Igen tisztelt Uram!

A nemzeti színháznál közelebb történt változások lehetővé tették, hogy Önt minél előbb szerződtessük. Szíveskedjék értesíteni 1. Van-e még kedve jönni? 2. Mikor? 3. Milyen feltételei?

Becsés válaszát elvárva maradok

tisztelője
Szigligeti
igazgató

3.

Tisztelt Barátom uram!

Mintegy két hete írtam, hogy itt az alkalom, s hogy szíveskedjék értesíteni: jöhet-e?, s mikor? s milyen feltételek alatt? Nem tudom, miért nem kaptam választ. Tán ottani szerződése köti; de az mindegy — reményelem — január vagy márczius végén kitelhetik. Kérem válaszát, hogy tájékozhasssa magát

Budapest
aug 27
1875.tisztelője
Szigligeti
igazgató

4.

Igen tisztelt Uram!

Levelemre föllépteit illetőleg mindeddig választ nem kaptam. Legyen szíves értesíteni: kíván-e föllépni? mikor és mely szerepekben? Mint írtam, kívánatához képest október hóban bármikor készséggel fölléptetjük. Mi ugyan azt hisszük, hogy két föllépés is elegendő volna azon célra, melyről igen tisztelt neje szóval értesített; azonban ha Ön más meggyőződésben van, az ellen sincs kifogás, hogy föllépteit még egygyel vagy kettővel megtoldjuk, csak hogy ez esetben aránylag több időt fog igényelni. Ha pedig a föllépti díjat tartaná csekélynek, bizto-

⁸ E. Kovács Gyula (1839—1899), a kolozsvári Nemzeti Színház kiváló tragikus színművésze.

síthatom, hogy kiadásait mindenestre fedezni fogjuk. Több okból igen kívánatos, hogy határozza el magát, s határozatáról azonnal szíveskedjék értesíteni.

Teljes tisztelettel
Budapest, október 9. 1876.

Szigligeti Ede
igazgató⁹

5.

Igen tisztelt Uram!

Kívánata szerint szívesen felléptetjük november második felében a következő darabokban: Othello, Lear, III. Richard, Milton. A napokat így lehetne beosztani. Ha 16-án megérkezik, úgy hogy pénteken, 17-én már fölléphet, — a napok lesznek: 17., 20., 24., 27. Ha pedig csak 20-án léphet fel — a mi valóbszínűnek látszik, — lennének: 20., 24., 27., 29. Tessék válaszolni, s engem értesíteni, hogy a szerint rendelkezhessem.

Őszinte tisztelője
Szigligeti
igazgató¹⁰

Budapest, október 14., 1876

6.

Budapest, oct. 25. 1876.

Igen tisztelt Uram!

Nem volna ugyan ellene semmi kifogásom, nem is kerülne nagy fáradságába, hogy Milton helyett Coriolant adjuk; de már a lapokban föl volt említve, hogy ez utóbbit választotta, s a mint hallom, Jókai is meglepéssel vette, hogy Milton Önnel fog adatni, s ő sokkal jobb akarója Önnek, mint sem e változtatást indokoltnak találhatnám. Azért talán jó lesz Miltonban megnyugodnia. Egyébiránt nem akarnám Önt korlátolni; de véghatározását szíveskedjék velem tudatni.

Őszinte tisztelője
Szigligeti

Szigligeti Ede levelei Prielle Kornéliához.

1.

Igen tisztelt barátném!

Sietek kegyedet értesíteni, miszerint april 18-tól (addig valami Roger tenorista vendég szerepel itt) számítva, nem volna-e kedve nálunk vendég szerepelni? mi aztán nagyobb horderővel is fog bírhatni, mert Bulyovszkyné¹¹ nem szerződik. Kérem, tudósítson de mindjárt és mik volnának föltételei.

⁹ Csak az aláírás eredeti.

¹⁰ Csak az aláírás eredeti.

¹¹ Bulyovszky Gyuláné Szilágyi Lilla (1833—1909) színművésznő, író.

Bocsásson meg, hogy most nem alkalmatlankodom hosszú levéllel, de fülig uszom a dologban. Egyébként ma névnapom van, s tudom, Kegyed is mond értem egy miatyánkot. Én ott álltam meg hogy: Uram ne vigy a kísértetbe. Kegyed mondja rá: De szabadíts meg a gonosztól. gonosztól.

Pest, mar. 19. 1856.

Őszinte tisztelő barátja
Szigligeti

(Kívül) A nemzeti színház titkárától
Tekintetes Prielle Cornélia asszonynak,
színésznőnek, tisztelettel
színháznál

Szabadkán.

2.

Tisztelt Barátném!

Itt volt, nem láttam, de beszéltem olyannal, a ki látta, s ez a méltóságos intendans ur volt, ki most meghagyá, hogy írjuk Kegyednek: hogy intézze ügyeit — ha lehet — úgy, hogy mintegy majus 9—10-től kezdve két hétre, aztán egész július hóban a mi leányunk legyen. Lehet-e ez? Kérem, ha csak lehet, legyen meg a mi akaratumk is.

De mindenestre örvendeztessen meg válaszával azonnal.

Őszinte, igaz tisztelő

barátja
Szigligeti

Pest apr. 29. 1856

3.

Tisztelt Barátném!

Hát egészen megfelejtkezett már rólunk? im 24.e, s szives volt megíérni, hogy 10dikig tudósit — kérem ne hagyjon tovább bizonytalan-ságban, mert a legfőbb idő tudnunk határozatát.

S ha egy kis fáradságot vehetne, lenne szives egyszersmind úgy nagyjából megírni szerepei jegyzékét, melyekben leginkább óhajtana föllépni, hogy ezen darabokhoz jó eleve készülhessünk, mert a kérdéses két hónapban a személyzet egy része mindig távol lesz, s a szerepeket jó előre máskép kell osztanunk. Kérem, siessen válaszával — akár ég — akár pokol? —

Kérelmemet megújítván legőszintébb

tisztelő barátja
Szigligeti

Pest, május 24. 1856.

4.

Kedves jó barátném!

Vége legőszintébb köszönetemet az adatokért, Mind felhasználtam. Az arckép megjelent, de az életrajz — még mindig késik. Nem én va-

gyok az oka. Én oly gyorsan megírtam azt, mint lelkesült embertől csak várhatni; — mert a mily phlegmatikus vagyok különben, de midőn Kegyeddal foglalkozom, mindig dühös szoktam lenni — Tehát oly életrajzot írtam, melyre magam is elbámultam, félév múlva tán el sem hinném, hogy én írtam. Miért késik vele az a szerkesztő? — én nem tudom. Nagyon is sok neki tán amit írtam Kegyedről? nekem nagyon is kevésnek tetszik. Ha ki nem adja: majd kiadom én. Mindegy, csak Kegyed ne vegye, sem túlzásnak, sem hizelgésnek, hanem igaz, őszinte, mély s megmásíthatatlan meggyőződésnek. Meggyőződés, melyért sohasem lesz okom pirulni, mint nem volt első soraimért, melyeket kegyedről írtam. De más, tán örvendetesbet is kell írnom. Bocsásson meg, ha kissé talányos vagyok, de megbízatásom is föltételes. Itt oly fordulatot vett bizonyos dolog, bizonyos okokért, hogy tán szerencsénk lehet Kegyedet intézetünkhöz megnyerhetnem, ha t. i. Kegyed is ohajt színházunk tagja lenni. Felbiztatni nincs szándékom Kegyedet ok nélkül; de aligha nem lesz belőle valami. Csak arra kérem, ha éppen most valami alkudozásban volna jövője fölött néhány napig huzza halassza a végzést; addig elválik itt a dolog s bizonyosabbat fogok írni.

Addig pedig ön édes jó barátném, ha ideje és kedve van, s ha szép ujjacskáit betintáznai nem restelli, írjon néhány sort, hadd tudjam, hogy van, mit csinál? mik céljai? gondol-e ránk is? s ha másképp nem lehetne, mikor ad már megint nálunk néhány vendégszerepet? Szívesen látjuk ám — agróf mindenkorra elfogadta. Én pedig jól tudja mennyire imádom — szép művészetét.

Pest, feb. 9. 1858

Őszinte barátja és tisztelője
Szigligeti

5.

Igen tisztelt Asszonyom!

Azt reméltem, a köztünk fenforgott ügy Kegyed második levelével be van fejezve; azonban sajnálkozva láttam, hogy a „Baloldal” tegnapi száma egy közleményt hoz, mely szerint Kegyed el akarná hagyni az intézetet körülbelül azon okokból, melyek első levelében foglaltatnak. A lap azt mondja, hogy „biztos forrásból” merített. Szíveskedjék értesíteni: kegyedtől eredt-e ez újabb, mindenestre sajnos hír? Ha igen, kénytelen vagyok igazolásomul a közönség előtt én is elmondani, miket levelemben elmondék, sőt ha nincs ellenére, szívesen közzé teszem leveleinket is. Ha pedig e hírnek nincs többé alapja — amit Kegyed és művészte iránti nagyrabecsülésből leginkább óhajtók — meg kell azt czáfolnom.

Becses válaszát elvárva, maradok

őszinte tisztelője
Szigligeti Ede
igazgató

Budapesten, jan. 15. 1874.

Szigligeti Ede levele Toldy Ferenchez.

Tekintetes Titoknok Ur!

A méltóságos Elnök Ur felszólítása következtében van szerencsém nyilatkozni: hogy azon határtalan kegyet, mellyel a tekintetes Tudós Társaság, legméltatlanabb szolgálját keblébe fogadván, irántam viseltetni méltóztatott, azzal óhajtom némileg meghálálni, hogy rendeléseit parancs gyanánt véve, s megbízásiban csekély tehetségem szerint, de annál több szorgalommal és buzgósággal eljárva hacsak egy virágszalacskát is tűzhessek azon koszorúba, mellyel a tekintetes Társaság a haza oltárát körülfonja.

Legalázatosabb nyilatkozásomat megújítván, magamat tapasztalt kegyeibe ajánlván maradok

A tekintetes Titoknok Urnak

Pesten, September 7dikén 1840

legalázatosabb szolgálja
Szigligeti

Szigligeti Ede levelei Gyulai Pálhoz.

1.

Igen tisztelt Öcsém Uram!

Képzelteti, mily jól esett atyai szívemnek, midőn nöm és gyermekeim által értesültem mind azon szívességről, melyet az Ön és kedves hitvese részéről egész otlettők alatt tapasztalni szerencsések voltak¹² Ők nem győznek erről eleget beszélni, s én csak azon veszem észre magamat, hogy szemem könybe lábad. E köny felszárad; de a hálaérzet szívemből sohasem mulik el.

Fogadják legőszintébb s legigazabb köszönetünket s érdemesítsenek ezentúlra is szíves barátságukra, melyre magunkat méltókká tennünk legfőbb törekvésünk. Én istenemet arra kérem, hogy irántunk tanusított jóságukat Kegyeteknek mint szüléknek fizesse vissza.

Kedves hitvesét forró szívből üdvözölvén, magamat szíves jó indultaiába ajánlván, maradok

Pest, feb. 11. 1861.

igaz tisztelője
Szigligeti

2.

Budapest 1877 oct. 12

Igen tisztelt barátom uram!

A küldeményt köszönöm. Rögtön hozzáfogtam, s le sem tettem, míg végig nem olvastam.¹³ Nagyon, nagyon régen nem éreztem oly tiszta,

¹² Gyulai Pál ekkor Kolozsvárott volt. V. ö. Szigligeti 1. és 2. sz. levelét feleségéhez.

¹³ Vasiliadis Sz. N. új-görög drámaíró *Galátea* c. tragédiája; megjelent a Budapesti Szemle 1877. XXX. számában.

gyönyörködtető, s mélyen megható műélvezetet. Igazság és költészet egysül benn. Mily conflictus s teljesen kielégítő megoldás! Lehetetlen meg nem győződnünk, hogy másképp nem is történhetett, s meg vagyunk elégedve, hogy így történt. Nem hagy maga után semmi keserű utóíz, mint a tragoediák legtöbbszörre. S mindez onnan van, mert a szenvedély igazi bensőséggel s elragadó hévvel van festve. Szóval el vagyok ragadtatva! — Teljesen meg vagyok győződve, hogy a színpadon éppen úgy fog hatni minden műveltebb nézőre.

Az előadást illetőleg mikor lehetne szerencsém önnel egy órácskát beszélgetni? —

Ha lehetne, jó volna a mi költségeinkre hat példányt külön levonatni hogy mindjárt hozzá kezdhetnénk.

Öszinte tisztelője
Szigligeti

3.

Kelet nélkül.

Igen tisztelt barátom uram!

A Galátea betanítását nagyban elősegítené, ha még egy példánnyal rendelkezhetnénk. Azért kérem a Szemle e füzetéből szíveskedjék egy példányt — 6 ív csupán a darabot tartalmazó íveket füzetlenül énhozzám juttatni, mi az egész füzet árát a legnagyobb készséggel megfizetjük. Hanem bis dat qui cito dat.

Igaz tisztelője
Szigligeti

Szigligeti Ede levele Abonyi Lajoshoz.

Kedves barátom!

Darabodat felolvastuk, de a bizottság a legjobb akarat mellett sem találhatta olyannak, hogy előadásra ajánlja! Alakjai tetszetek ugyan, vannak mulatságos apróbb részletei is, de a cselekvénye nem drámai, s az ezt pótolható bonyodalom és helyzetek sem képesek érdekesekek lenni; a dialogok szélesen ellapulnak s az egész némi változattal tesped. Az új kidolgozás nem sikerült; s mindnyájan azt hiszik, kár volna azt a jó és szép sükert elrontani, melyet első darabod aratott.¹⁴

Jó lesz félretenni, s ha feledted, majd akkor elővenni, s megtartva az alapeszmét s a főirányt, sebesebben mozgó bonyodalommal érdekesebbé tenni. Az ily bohózszerű darab¹⁵ a helyzetek gyorsabb változása nélkül nem sikerülhet.

Kedves nődöt üdvözölvén, téged pedig ölelvén vagyok

igaz barátod
Szigligeti

¹⁴ A betyár kendője.

¹⁵ Ebből arra következtethetünk, hogy az Ambruzs bácsi (1875) első kidolgozásáról van szó. V. ö. Galamb Sándor: A magyar dráma története 1867-től 1896-ig. I. köt. 1937. 301—2. l.

Szigligeti Ede levelei Rákosi Jenőhöz.

1.

Budapest, január 3. 1876.¹⁶

Igen tisztelt igazgató ur!

Midőn hálás köszönetet mondanék Önnek és személyzetének azon jóakaratóért és figyelemért, melyet darabom iránt tanúsítani szíveskedtek, kérem méltóztassék az új huzásokat eszközöltetni. Tán nem fog nagy zavart okozni, mert csak kihagyásokból áll és semmi újat nem foglal magában. Tán előbb megtettem volna, ha valamelyik próbán jelen vagyok; de így is teljesen megbízom az illetők ügyességében.

Még egyszer bocsánatot kérek alkalmatlankodásomért s vagyok igaz tisztelője
Szigligeti

2.

Budapest, april 13. 1876.

Igen tisztelt igazgató ur!

A közelebb adott Csikós után a százalékot még nem kaptam, pedig most igen jól esnék.

„A háromszéki lányokat“ ma jótékony célra adják. Én a jótékony vagy más ily célokra adott darabok után az engem jogosan illető díjt sohasem tartottam meg magamnak. Azelőtt így adták darabjaimat; meg sem kérdeztek, s legislegtöbnyire meg sem köszönték. Újabb időben a visszaélésnek azzal vettem elejét, hogy az illető díjt utalványoztattam, aztán a jótékony célra oda ajándékoztam. Most sem kérdezték meg, s én most sem kívánok mást, mint hogy az engem jogosan illető százalék nekem kiutalványoztassék, én aztán az utolsó krajczárig jótékony célra adandom.

Kitűnő tiszteletem nyilvánítása mellett vagyok

alázatos szolgája
Szigligeti

3.

Budapest nov 30 1876

Igen tisztelt igazgató ur!

Itt küldöm a darabot,¹⁷ Blaháné már kiiratta a maga szerepét. Erkel Gyula tegnap azt mondta, hogy pár nap múlva szintén átadja a partitúrát. Valamennyi éneket megcsinálta — a próbák alatt lehet majd kihagyni a gyöngébbeket, kivéve, melyek a játék folyamát jelzik. A rendezés be van jegyezve a darabba. A kiállítás azt hiszem, kevésbe vagy

¹⁶ A keltezés nyilvánvalóan tollhiba. A levél a *Kényes Bertókra* vonatkozik, melyet 1877. január 4-én mutatott be a Népszínház. Közönséges dolog, hogy az új év első napjaiban megszokásból még a régi évszámot írjuk. Ezért ez a levél tulajdonképen az itt közölt 4. számú után következik.

¹⁷ *Kényes Bertók* népszínmű 3 felvonásban.

semmibe se kerülend. Az első felvonásbeli terem lehet bármily nem gazdag terem — lehet valami alkovenes díszlet üvegfallal s egy ajtóval. Ha lehetne, mind zárt szobának kellene lenni. A 2dik felvonásbeli valami komor kinézésű egyszerű meszelt vagy színehagyott terem volna, melyen elhagyottság látszanék — de biz ezen három ajtó kellene, hogy a kert s benne a kertészek lássanak. A 3dik új, díszesebb nagy szoba lehet, egy közép üvegajtó is elég.

A szereposztást nagyjában így gondolnám:

Hontvári — Tihanyi v. Horváth egy tötyögő lusta parasztos földesúr, de azért mindig hilaris. Magdaléna nagyon szelid együgyű asszony — csupa jóság legyen, csak nehogy siránkozzék.

Bertók Tamási, Mari Blaháné, Gyuri Eöri. Samu Solymosi. Szálinak nincs éneke, de jó színésznőt kíván — van önnek rá kettő v. három is. Müller jószívű öreg. Órásné, Berkesiné rátartó falusi delnök. Borsodi jó modu falusi ur, férfitu.

Nem tudom, mily rendet követnek az ily darabok betanulásánál, de azt hiszem, jó volna előbb a darabot zene nélkül betanulni, s csak azután a zenekarral vagy kétszer összepróbálni. Ezt a darabot csak az élénk előadás teszi tetszővé.

Ajánlom ezives figyelmébe, s magamat tapasztalt jóindulatába

őszinte tisztelője

Szigligeti

4.

Keleti nélkül.

Igen tisztelt igazgató ur!

Nagyon köszönöm, hogy a darabot oly jól méltóztatott kiosztani — amennyire én ismerem a személyzetet, a legjobbnak mondható. A három urfi lehet

Kürthegyi

Fejelágyi

Bokrosi

Igy mutatja be a 2dik felvonásban Bertók: A „kényes, a büszke” részemről mindegy. Én a büszkeséget mint erény és bűn kútfejét akartam volna úgy ahogy tudtam illusztrálni, de tán a kényességre is éppen úgy ráillik.

Tisztelője

Szigligeti

5.

Budapest január 7. 1877.

Igen tisztelt igazgató ur!

Esedezem, szíveskedjék „Kényes Bertók” partitúráját, (melyet a vidéki színpadokra nézve előadás végett) Rajkaynak adtam el — lemásolás végett kiadatni.

Kitünő tisztelettel

Szigligeti Ede

Közl: SOLT ANDOR.

